

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Égész évre	16 kor.
Hegyedévre	4 "
Helyben hához hozva:	
Égész évre	20 kor.
Hegyedévre	5 "
Vidékre postán szállítva:	
Égész évre	24 kor.
Hegyedévre	6 "

TISZÁNTUL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
ünnepek utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kérésekre visszaadandó
vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Glória.

Karácsony estéjén, mikor az angyali ének tölti be a mindenséget, megállott egy sziv verése.

Ég és föld egy énekbe olvadtak. Dicsőség mennyben az Istennek és békeség földön a jóakaratu embereknek. És az Ur meghallgatta az éneket s az Ő békéjét küldte egyik legbuzgóbb, legnagyobb s legigazabb hívének: gróf Zichy Nándornak.

Szép életnek gyönyörű befejezése. Karácsonyi halál, karácsonyi megdicsőülés. A ki egész életében azért küzdött, hogy ebben az országban újra megszülessék Jézus a szivekben, méltó volt arra, hogy Isten Fia a legszentebb estén, a betlehemi csillag estéjén hívja őt magához.

Boldog lélek, a kinek: a legszebb karácsonyest adott! Föltűnt neki is a betlehemi csillag, mely ama napkeleti bölcseket az isteni kisedhez vezette. Zichy Nándor karácsonyi csillaga a halál féhércu, szelid angyalának homlokán ragyogott. Mikor millió és millió karácsonyfán a gyertyákat gyújtják, az angyal egy földi életet oltott ki s a csillag nyomán Ura és Istene elé ért az új Magyarország egyik legigazabb fia és karácsony estéjén leborulván, imádta Őt.

A koporsóknál gyász, keserűség önti könnyeit s panaszokkal ostromolja az eget. Zichy Nándor koporsójánál nincs helye keserűségnek. Ez a halál nem pusztulás, hanem megdicsőülés, mely felségesen olvadt bele a szent énekbe: dicsőség mennyben az Istennek!

És mégis: úgy érezzük, nagy a mi veszteségünk. Elszorul a szivünk, aggódunk és siratjuk — önmagunkat. Betlehem csillaga elvezérelte az ősz, apostoli férfit Jézusához; de minket ez a betlehemi csillag borított most gyászba. A veszteség, a csapás miénk s a csapás annál súlyosabb, mert tudjuk, hogy a veszteség pótolhatatlan.

Csodálva olvassuk a magyar történelem lapjain Esterházy nádornak, a magyar világi katolikusok ragyogó eszményképének nevét. Kétszáz év óta nem született a földön hozzá hasonló. Kétszáz évig nem volt a magyarnak Esterházy nádora — míg végre lett Zichy Nándora, az egyetlen világi katolikus, a ki apostoli buzgóságban a kortársakra való kihatásban a nagy hitvalló nádor mellé méltán állítható. Zichy Nándor szelleme fölérte Esterházyét, ha ugyan fölül nem haladta. Vajjon ismét kétszáz esztendeig kell várunk, míg méltó utódja születik?!

Veszteségünk nagyságát most, a koporsó fölött még alig-alig tudjuk teljesen átérezni. Hiszen még nem tudjuk megszokni a gondolatot, hogy nincs többé. Ott látjuk még mindig katolikus mozgalmunk élén, ősz hajjal, egy aggastyán bölcsességével s egy ifju tüzes lelkesedésével. Ő a vezér, ő ad eszméket, irányítást. Ha csüggedünk, ő lelkesít. Ha vesztély fenyeget, ő oltalmaz. Ha a guny nyilait röpitik felénk, ő áll az első sorba. S mikor diadalt ülünk, ő elvonul szerényen. Csak a munka az övé, a dicsőség Istené. Naggyületeink imponáló gondolata tőle származott; hát el lehet képzelni azt a »katolikus parlamentet« Zichy Nándor nélkül? Hiszen nevének egyszerű említésére még nemrégiben, még pár hete is tízezer ember lelkes tapsa és éljenzése remegtette meg a Vigadó hatalmas falait. . .

Vagy ott az országgyűlési néppárt, melyet ő hozott létre a meggyőződés bámulatos erejével. Csak a legkiválóbbaknak: egy Deáknak, Kossuthnak, Sennyeynek, Apponyinak adatott, hogy pártot alapíthassanak állandó létre. Zichy Nándor nemcsak pártot alapított, hanem azt is megérte, hogy pártja kormányra jutott s fia miniszterré lett. . . Boldog apa — s mégis, az apa örömét ezerszeresen felülmúlta a hitvalló. Ime, nemzete és királya egyaránt elismerték, hogy Magyarországon a krisztusi gondolat alapján álló politika igenis kormányképes.

Ezt a politikát ő irányította, ő volt a pártnak nemcsak vezére, hanem éltezője, buzdítója. Százekreket, a keresztény politikáért tűzbe menni kész hadsereget mozgalt meg — el tudjuk-e képzelni ezt az új kereszties hadsereget Bouillon Godofrédje, Zichy Nándor nélkül?

Bárhová tekintünk a keresztény Magyarországon, mindenütt Zichy Nándor nevével ragyog felénk egy szebb jövő biztató ígérete. Az újjászervezett Szent István Társulat, a katolikus egyesületi élet, az egyre jobban izmosodó katolikus sajtó, az ifju erővel feltámadó kongregációs élet, mind onnan merítik az erőt, hogy egy ősz férfi állott az egész nekilendülés élén, egy ősz, sokat próbált aggastyán, aki az abszolutizmus idején Deák mellett, a kezdődő liberális áramlatok korában Sennyey mellett küzdött a mai válságos időkben pedig a megalkuvást nem ismerő, tiszta keresztény gondolatot tűzte oda ez ország keresztény lakossága elé: e jelben

fogsz győzni, e jel nélkül legyőzettel és szolgaságba süllyedsz!

Ki fogja Zichy után azt a keresztet ismét olyan erős kézzel magasán tartani, mint ahogy tartja Szent Gellért ércbe öntött alakja a Duna két partján palotákkal terjeszkedő főváros fölött?!

Aggódunk, körültekintünk és nem látunk biztatást.

De mégis!

Mikor Zichy Nándort az önkényuralom fogságba vetette egy hazafias cikéért, a grófnak csak egy kérése volt. Engedjék meg neki, hogy mindennap misét hallgasson. Megígérte az édes anyjának.

Zichy Nándor nagy sikereinek itt a magyarázata: mindig szivében volt Isten. Nem külső csillogás, nem hirnév keresése, nem világi érdekek hajhászása volt az ő apostolkodása Szent misével, az Ur testének minél gyakoribb vételével fogott mindennap munkájához s a lélek legmélyéből fakadó, Isten dicsőségét szolgáló munkán ott volt az az áldás, meg az apostolok munkásságának kiváltsága: üldöztetések közt nőtt nagygyá, ellenséges támadások közt erősödött meg s diadalait a válságok napjain vívta ki.

A magyar katolikus mozgalom is ezen az uton halad. Bensőbbé, egyre mélyebben szántóvá válik. Nemcsak népgyületeink vannak, hanem zsufolásig megtelt templomaink is. Nemcsak egyesületeket állítunk, hanem a lelkek is mind sürűben egyesülnek az oltárnál Isten Fiával. Nemcsak sajtóink, katolikus tudományos könyvtárunk van, hanem a magyar értelmiség vezérférfiai ismét kezükbe veszik az ősök megsárgult imakönyveit is. Szóval a kereszt nemcsak a zászlóra, hanem a szivekbe is be van írva — így tudja a zászlót is apostoli férfikéz ezer ellenség közt meg nem rettenve: diadalra vinni!

Igen! Nemcsak Zichy Nándor alkotásai maradtak itt, de itt marad ragyogó, életet adó, lelket edző példája is. Alkotásait fenntartjuk, fejlesztjük, gyarapítjuk, mert megértjük azok mélységesen benső és igaz tartalmát: a krisztusi gondolatot. Megértjük, mert nem csak szavakkal hirdetjük, de át is éljük. Első sorban tetteinkben, cselekedeteinkben, egész életünket átfogó meggyőződésünkben akarunk keresztények, katolikusok lenni, keresve a megdicsőültnek példájára első sorban Isten országát, melyhez hozzáadatik a többi mind: a győzelem, a boldogulás — és a halál helyett a megdicsőülés.

*

Zichy Nándor gróf életrajza.

Zichy Nándor gróf Pozsonyban születet 1829. november 17-én, a család nagylángi ágából, mint gróf Zichy György cs. és kir. kamarás és erdődi gróf Pálffy Livia fia. A középiskolák elvégzése után gróf Zichy Nándor bölcséleti tanulmányokkal foglalkozott a budapesti egyetemen, majd bölcsészettudori oklevéllel a bécsi egyetemre ment át, hogy ismereteit osztrák jogi tanulmányokkal egészítse ki. Azután is, hogy nagy birtokainak kezelését átvette, a jog és közgazdaságtan világában, tudós könyvek közt érezte magát legjobban. Ujabb és újabb külföldi tanulmányutakra indult és vizsgálta a külföld országainak életét. Sokat kontemplált a ifjuság könnyű örömei helyett folytonos önképzés közt érvén meg, korát megelőző higgadsággal szolt és cselekedett, amikor a nyilvános szereplés területére kilépett. Közlegénykedés nélkül egyszerre emelkedett a vezérek közé. Fehérmegyében élén állott minden nevezetesebb pénzügyi és közgazdasági alkotásnak. Széleskörű pénzügyi és közgazdasági tanulmányait irodalmilag is feldolgozta.

Dolgozatai részint a sajtóban, részint önálló alakban láttak napvilágot. — Politikailag működni az abszolút korszakban vonakodott, bár a kormány erre többször felszólította. Visszautasította Fehérmegye adminisztrátori állását is. Ezidőben, 1860-ban kötött házasságot gróf Zichy Livia csillagkeresztes és palotahölgygyel. Házasságából öt gyermeke született, névszerint Nándor, Aladár, Sarolta férjezett gróf Majláth Györgyné, Livia és Mária Ludovica férjezett gróf Mailáth Gézáé.

A magyar municipiumok hatáskörének visszaállításakor a vaáli kerület képviselőjévé jelölte Zichy Nándort, de ő nem fogadta el a jelöltséget, képviselő lenni nem akart. De szívesen vette Fehérmegye alispáni állását.

Két évvel utóbb a kiegyezésről irt erős magyarságu cikke miatt két évi börtönre, kamarási méltóságának és grófi rangjának elvesztésére ítélték, de néhány hét után szabadságát, majd grófi rangját is visszanyerte 1865-ben a király a helytartótanács alelnökévé nevezte ki. Ekkor kezdett vezető faktorként szerepelni a magyar politikai életben. Az országgyűlés megnyitásával, 1867-ben a rácz-

almási kerület választotta képviselőjévé. Egy ideig Mailáth iskolájához csatlakozott, azt várta ugyanis, hogy az ó-konzervatívek sorából kerül ki az az alkotmányos párt, mely a kancellária megszüntével Magyarország alkotmányos kormányzását átveheti Sennyei felléptével azonban tisztább perspektíva tárult szeme elé. Ő, aki mindig a jogfolytonosság híve volt, teljes erejével csatlakozott Sennyeihez s hathatósan közreműködött abban, hogy Magyarország alkotmánya minél tökéletesebb legyen. Sennyeivel együtt, akinek jobbkeze volt, sűrűn kereste a Deák-kal való érintkezést. A haza bölcsének svábhegyi nyaralójában sokszor tanácskoztak együtt hárman.

1875-ben Székesfehérvár választotta képviselőjévé Zichy Nándor grótot. Az ugyanezen évben történt fuzió után Sennyei konzervatív pártjához csatlakozott, amelynek legnagyobb befolyású s legizmosabb tekintélyű tagja volt. 1871-ben, mint a székesfehérvári autonómiai kerület küldöttje, a katolikus autonómia munkálatait vitte előre nagy energiájával. 1880-ban nem vállalt mandátumot, de folyton figyelemmel kísérte a politikai élet változásait.

1884-ben egyik legagilisabb szervezője volt a »keresztény-zsidó házasságról« szolt törvényjavaslat főrendiházi ellenzékének. A javaslat a főrendiházban ismételt meg is bukott.

Tíz évvel utóbb, 1894-ben, az egyházpolitikai reformok idején ismét Zichy volt az, ki az egész egyházpolitikai ellenzékot szervezte, vezette, tömörítette és csatába küldötte. A javaslatok a főrendiházban az ő agitációja következtében ismét elbuktak és csak új főrendek kinevezésével biztosították a javaslat sorsát.

Zichy Nándor nagy kitartással dolgozott tovább. Megalakítója a néppártot, melynek azóta is vezére, lelke, éltető szelleme volt haláláig. Olyan életkorban alakította meg pártját, amikor mások visszavonulnak minden tevékenységtől. Csaknem hetven éves volt, mikor férfiasan szembeszállott az ellene és pártja ellen indított ádáz küzdelemmel. Es tíz évi kitartó küzdelem és párját ritkító agitációk után megérte azt is, hogy 32 tagra növekedett pártja mint a koalíciónak egyik tényezője kormányra jutott. Fia Aladár gróf miniszter lett, hűséges jegyvertársa Rakovszky pedig a Ház alelnöke.

Törhetetlen híve volt a királynak, de nem

kevésbé a magyar alkotmánynak is. Harminc-négy éves korában fogságot szenvedett a magyar alkotmányért, hetvenkét éves korában pedig volt bátorsága az alkotmány legfőbb örét is figyelmeztetni annak épségben tartására.

A főrendiházban állandóan számottevő, tiszteletreméltó munkásságot fejtett ki. Alig került a főrendiházban megvitatás alá valamely javaslat, melynél gróf Zichy Nándor ne hallatta volna szavát. A főrendiházban kifejtett politikai működése csak egyik ága tevékenységének.

1897-ben a budavári választókerület Vörös László akkori államtitkárral szemben óriási többséggel az ujonnan összehívott katolikus autonómiai kongresszus tagjává választotta Zichy Nándort. Az autonómiai kongresszusban vezető szerepet töltött be, valahányszor a kongresszus összeült.

Buzgó apostola volt az egyesületi életnek s ugyszólván nincs karitatív irodalmi és társadalmi katolikus egyesülés, amelyben az elhunyt, míg ereje engedte, aktív részt ne vett volna, sőt a legtöbbnek haláláig elnöke, irányítója volt.

A kath. nagygyűléseknek még Prohászka-nál is népszerűbb alapja volt. Mikor patriarchális alakja megjelent a pódiumon frenetikus tapsvihar és éljenzés fogadta, sokáig nem tudott szóhoz jutni miatta. Rövid, szakgatott mondatokban beszélt, sokszor el elfojtotta hangját a könnyezés s rendületlen hitének és meggyőződésének olyan ereje áradt ki szavaiból, hogy ellenállhatatlanul ragadta magával hallgatóit.

Apostoli buzgósága az első keresztények legszebb korára emlékeztet. Igazán a hitből élt. Jézus szent teste volt mindennapi eledele, ez adott neki erőt olyan apostoli munkára és áldozatkészésre, amilyenek alig akad párja a legnagyobb katolikus nemzetek történetében sem. Elnöke volt a Szent István társulatnak, Szent László társulatnak, Szent Vince egyesületnek, Régisi Sz. Ferenc egyesületnek, tb. praetese az Urak kongregációjának és bőkezű támogatója ezeken kívül is minden vallási, kulturális és jótékony egyesületnek és intézménynek.

1889-ben valóságos belső titkos tanácsosi méltósággal, 1892-ben az *aranygyapjas* renddel

„TISZANTUL“ TÁRCZÁJA.

Jókai Mór tanúságtétele Zichy Nándorról.

Gróf Zichy Nándort a történelmi jelentőségű egyházpolitikai harcok alatt — mint az ellenzék vezérét — a liberális lapok valóságos hadjárattal vették üldözöbe. Némelyik odáig vetemedett már, hogy hazafiságát is kétségbe vonta. Ezt a vádat egy olyan férfiú verte vissza, aki akkor a liberális párt egyik disze volt, *Jókai Mór*. A koszorus költő életének egyik nevezetes epizódját írta meg. Az ő tollának ellenállhatatlan varázsa és az igazság közvetlen hatása alatt azonnal elmúltak a méltatlan vádaskodások. Ebben az érdekes cikkben, melyet 1896-ban irt, elmondja Jókai *A Hon* alapításának történetét. A lap szabad-elvű szellemű volt. Tudni kell azonban, hogy a 60-as évek szabadelvűsége nem volt a mai álszabadelvűség. 1863. január első napjaiban megindult lap alapítói, Tisza Kálmán, Almásy Pál, gróf Károlyi Sándor, báró Podmaniczky Frigyes, gróf Keglevich Béla, Ivánka Imre, Beniczky Lajos és Jókai Mór voltak. A lap szerkesztése természetesen Jókai kezében volt.

»Egy februári reggel — írja Jókai — odajön hozzám Ivánka Imre. A Hon közgazdasági rovatának J. I. jegyű belmunkatársa s kihuz a zsebéből egy terjedelmes kéziratot.

— Almásy Pál küldi neked ezt a cikket;

szerzője gróf Zichy Nándor, olvasd át, ki lehet-e ezt adni A Honban?

Kapva kaptam utána.

— No csak ne kapj utána olyan mohón, — mondá Ivánka Imre barátom. — Ez a cikk már megfordult Kemény Zsigó kezén is. A gróf természetesen közelebb áll Deák Ferenc orgánumához, mint a mienkhez: a cikk a Pesti Napló számára lett írva; de Zsigó azt mondia rá, mikor elolvasta, hogy köszöni szépen a gráciát, hanem ez idő szerint még sokkal jobbnak találja a kosztot Steinschreiber csárdájában, mint a Károly-kaszárnya kántinjában. (Már ekkor egy kollégánk, Tóth Kálmán, a Bolond Miska szerkesztője ott kosztorott, holmi politikai szójátékért.) Az én kezembe tehát ugy került Zichy Nándornak a nagy-nevezetességű politikai értekezése, hogy Kemény Zsigó megérezte rajta a börtönzást.

Elolvastam tehát végig. Tizenkét irtott oldalon csupa merő tények, adatok és igazságok összeállítása, mely felfoghatóvá teszi a Schmerling által megkísérlett összalkotmányu egyesített monarchia lehetetlenségét. Különösen az osztrák és magyar közgazdasági, nemzetgazdasági és pénzügyi érdekeknek ellentétei voltak alapos tanulmányozással feltüntetve. Igen okos cikk volt.

— En ezt, ha a nyakam utána szakad is, kiadom.

— No csak olvasd végig — mondá Ivánka Imre.

Az utolsó két lapon következtek aztán az exozóének a korolláriumi. Hogy minő veszedelmek fognak Magyarországnak ezen gyötörve kényszerítéséből a monarchiára bekövetkezni. Profétai lélek nyilatkozott e sorokban.

En el voltam a cikk befejezésétől ragadtatva.

— No, ha egy gróf Zichy Nándornak volt bátorsága ezeket megírni, hát nekem lesz bátorságom ezeket kinyomatni.

Elmondja ezután Jókai, hogy Ivánka kapacitálására az utolsó két oldalt kitörülte a vörös ceruzával, mert a gróf megengedte, hogy a kéziratból törüljenek, csak azt kötötte ki, hogy hozzá ne írjanak.

Másnap megjelent a cikk s Jókai előre elkészült, hogy micsoda szép polemia fog ebből kerekedni. Eközben berontott hozzá Ivánka Imre:

— Hej dühös ám Pálffy Mór, hadi törvényszék elé fog benneteket állítani.

Jókai már korán reggel Emich Gusztáv irodájában találta Pulcz urat, a régi ismerőst. Ő volt a sajtó felügyelője. Már jött a kézirat után. A nevezetes ur elvitte a kéziratot s ezután hamar megjött az ítélet a katonai törvényszék előtt. A vádlottak csak az ítéletből tudták meg, mivel vannak vádolva. A bölcs törvényszék egyéb alap hiányában közszend-háborítás miatt ítélte el gróf Zichy Nándort és Jókai Mórt egy esztendőre börtönre, nehézségekben s ezen fölül nemességük elvesztésével is sújtattak. Erről esínálta Deák Ferenc az ismeretes szójátékot: »Ne bánd ócsém, hogy nem lehetsz többé gróf, te vagy Magyarországon a leggazdagabb paraszt.« Jókairól pedig az a bonmot született meg egy bécsi lapban: »Jókai Mór paraszti rangra emeltetett.« A Hon ezert forint birságát Zichy Nándor fizette le, de Schmerlingék még 30 forintot róttak ki erre diszagio címén. (Nagysz-rűek tudtak lenni a kicsinyeskedésben.)

Jókai azonnal megkezdte a fogságot.

tüntette ki a király, 1906-ban pedig *tárnokmesterré* nevezte ki.

1909-ben, születésének 80-ik évfordulója alkalmából országos ünnepségekben volt része és az évben Szegeden megtartott IX. katolikus nagygyűlés határozatából kitolyólag novemberben a zsutolóságig megtöltött Vigadó nagytermében ünnepelték őt a magyar katolikusok, ő azonban gyengülőni kezdő egészségi állapota miatt már nem vehetett személyesen részt az ünnepségen. 1910-ben kapta a pápai *aranyarkantyus* rendet, melynek kivülről csak hét lovagja van ezidőszent a világon. Ekkor már teljesen visszavonult, gyengélkedett és ideje legnagyobb részét adonyi birtokán töltötte.

Ez év nyarán, gróf Zichy Nep. János halála után ő lett a gróf Zichy-család szeniorja. Teste nyugovóra tért családi sírboltjában lelke a Mindenhatóhoz szállt, elvenni hűséges és megmérhetetlenül nagy szolgálatai méltó jutalmát, apostoli szellemének alkotásai sokáig fogják még irányt adni a magyarországi katolikusoknak s egyfelől több van, aki Isten előtt imádkozik a katolikus újjászületés sikeréért.

Betegsége és halála.

Az agg főúr két év óta betegeskedett, azóta nem is vehetett részt a kath. mozgalmakban, még a nagygyűléseken sem, melyeket pedig alig tudunk nélküle elképzelni. Állapota az ünnepek előtt válságosra fordult, szombaton *Csongedgy Gyula* adonyi esperes plébános feladta neki a haldoklók szentségeit, *Prohászka* püspök távirati uton apostoli áldást kért a haldokló apostoli lélek számára a Szentatyától s annak megérkezése után karácsony szent estéjén visszaadta nemes lelkét Teremtőjének.

A részvét.

Halála híre karácsony délelőttjén jutott el a fővárosba, hol csakhamar kitűzték a gyászlobogókat az országgyűlés palotájára, a Sz. István-társulat, az Általános Hitelbank, az Első magyar általános biztosító intézet, a Nemzeti Kaszinó stb. s a mágnás családok palotáira. A

Zichy Nándor egy hét múlva vobult be a budai József kaszárnyába. Amíg elrendezték a celláját, Jókai börtönében foglalt helyet. (Semmi gróf! Kollégál Paraszt!) Ott fogadta a derék Haymerle térparancsnokot, aki így mutatkozott be: »Ich werde Ihr Haustyrann sein.«

»Zichy Nándor — írja Jókai — nem talált ebben az állapotban olyan humorisztikus dolgokat, mint én. Azt mondtam a térparancsnoknak:

— Köszönöm. Csak egy engedményt kérek. Engedje meg ezredes ur nekem, hogy mindennap reggel elmehessek a misére a templomba. Megígérttem ezt az anyámnak.

Ez az alaprajza Zichy Nándor jellemének. A jó Haymerle nagyot bántott a kívánságon. Ilyen óhajást még árestánstól nem hallott. Azt, hogy én kijárjak a börtönből ide-oda, fel a Sváb-hegyre a feleségemhez vascsorára, mind megengedheti a saját felelősségére, de hogy egy elítélt rab reggelenként templomba járjon? Ez nehéz kérdés! Azt mondta, hogy ilyen szokatlan esetre hiányoznak az instrukciók; hanem azonnal megteszi eziránt az előterjesztést a katonai főparancsnokságnál, hanem amíg ez a bürokratikus utakat megjárta, őfelsége kegyelme megszüntette fogházbüntetésünket s mehetünk haza.«

Jókai cikke ezután érdekesítően ecseteli az 1868-iki év történetét, a gazdasági nyomort, amit a rossz termés zudított a népközébe, az egyre növekvő türelmetlenséget, mely a társadalom minden rétegét áthatotta, leírja az Almássy Pál féle félbenmaradt párbaj történetét, Almássy Pál és több kiváló politikus elfogatását. Jókai összeköttetései révén előre értesítette Almássyt a veszedelméről, ami azonban elkerülhetetlen

részvénytáviratok közt egyik legelső volt az apostoli király sürgönye, mely így szól:

O felsége őszinte sajnálkozással értesült nagyméltóságod immár Istenben boldogult édesatyjának, gróf Zichy Nándor őnagyméltóságának tegnap bekövetkezett elhunytáról és nagyméltóságodnak, valamint nagyméltóságod édesanyjának, Livia grófnőnek, valamint nagyméltóságod testvéreinek a súlyos veszteség fölött érzett legmelegebb és legőszintébb részvétét kifejezni méltóztatott. O felsége, kinek a megboldogult kiváló hazafiságát és érdemeit méltányolni alkalma volt, emléket mindenkor hűen és kegyelettel fogja megőrizni. Legfelsőbb megbízásból

gróf Paar
lovassági tábornok.

József főherceg a következő táviratot küldötte az elhunyt özvegyéhez:

Fogadja nagyméltóságod minkettől legbensőbb igaz részvétét. Isten enyhítse nagy bánatát.

József főherceg.

A kormány nevében *Khuen-Hederváry* Károly minisztereinek a következő táviratot küldötte *Zichy Aladár* grófnak:

A nagyméltóságodat és nagyrabecsült családját ért súlyos csapás alkalmából fogadja kérem nagyméltóságod a magam, valamint az egész kormány nevében tolmácsolint legőszintébb és legmelegebb részvétünk kifejezését.

Khuen-Hederváry.

Vassary Kolos biboros hercegprimás részvététávirata a következő:

Mély fájdalommal értesültem édesatyja elhunytáról és kérem, közölje mély részvétemet az egész családdal.

Vassary Kolos.

Széchenyi püspök ezeket táviratozta:

Szívvel osztozom szegény atyád elhunyt feletti nagy fájdalmatokban; benne a magyar katolikus ügyeknek önzetlen, minden áldozatra kész védelmezőjét siratjuk, de tudjuk, hogy Isten meg fogja jutalmazni azért, amit

volt. Börtönbe került A Hon több alapító tagja, a rossz gazdasági viszonyok folytán elmaradtak az irók, az előfizetők, a hirdetők, a lap válságba került. Deficittel, váltóaláírással csinálta tovább a lapot s már 10.000 forinttal volt tartozásban a nyomdánál. »E kor történt — írja tovább Jókai — hogy Deák Ferenc a nemzeti kaszinóban, amint Keményről meghallá, hogy a Hon a közönség részvéthiánya miatt meg fog szűnni, erősen lehorta az ottan jelenlevő urakat, hogy az egyetlen ellenzéki magyar lapot elhagyják enyészni.

Deák Ferenc felszólalásának a következtése az lett, hogy másnap reggel odajött hozzám Zichy Nándor (most már ismét gróf) s azt kérde tőlem: »Mennyi pénzre van szükséged, hogy a lapodat fentartsad?«

En mondtam neki: »Egy hónapi nyomdászámra — ötszáz forint.«

— Itt van, ha többre lesz szükség, szólj. Ekkor már nem tartozott a lap munkatársaihoz.

Es a következő ny félében már újra felsereglett a szétszórult előfizető sereg; a Hon a saját lábára állt: nem volt szüksége senki támogatására: majd jövedelmet is hozott s tekintélyre vergődött. Egy erős párt csoportosult körülötte: a középből.

Ez volt a Hon és Zichy Nándor gróf közötti viszonyok igaz története, aminek előadásával tartozni véltam. Zichy Nándor gróf ez előtt 33 évvel is az volt, ami most: hazifi, de ultramontán, aki a börtöntől nem fél; de a pokoltól igen, aki szereti a hazát; de a menyországot jobban; hanem hogy mikor volt közcsendháborító? — azt ítélje meg az utókor! (Alkotmány.)

egyháza érdekében tett; kérlek fejezd ki igaz részvéteimet anyádnak és testvéreidnek.

Széchenyi Miklós.

Részvétáviratot küldöttek még a kormány és a püspöki kar összes tagjai, a főrendek és képviselők legnagyobb része, a káptalanok (a váradi káptalan képviselőjében *Kollányi* Ferencet küldte a temetésre), kath. egyletek, különféle kulturális és közgazdasági intézmények stb. stb.

Az esztergomi főkáptalan a biboros hercegprimás útján a magyar Sion ormán, a primások temetkezési helyén, az esztergomi Bazilikában ajánlott fel temetkezési helyet az elhunyt részére. A család tagjai, köztük Zichy Aladár gróf azonban úgy intézkedtek, hogy Adonyban, a családi kriptában legyen nyugvó helye.

Vassary Kolos biboros hercegprimás úgy intézkedett, hogy egy később meghatározandó napon az ország összes templomaiban egyidőben celebráljanak rekviemet s ugyanakkor mindonütt egy órahosszat szóljanak a harangok.

A temetés.

Az adonyi kegyuri templomban egész éjjel apácák virrasztottak gróf Zichy Nándor koporsója felett. Reggel megnyitották a templomot s egész délelőtt gyászmiséket mondtak az elhunyt főúr lelkiüdvéért. 11 órakor kezdődött az ünnepi reqiem, melyet *Prohászka* székesfehérvári püspök celebrált nagy segédlettel és a melyen a család, a főpapság és a küldöttségek vettek részt.

A család előtt a püspöki kar nevében *Gsernoch* János érsek, a budapesti Mária-kongregációk nevében báró *Barkóczy* Sándor, a néppárt és a katolikus népszövetség nevében *Rakovszky* István, Fehérvármegye közönsége nevében gróf *Széchenyi* Viktor főispán, a Szent István Társulat nevében *Giasswein* Sándor, az összegyűlt papság nevében *Matyáczkó* Tivadar ungvári görögkatolikus kanonok tolmácsolták részvétüket.

A gyászszerzés délelőtt 11 órakor vette kezdetét a kegyuri kápolnában. A szerzés gyászistentisztelettel kezdődött, melyet *Prohászka* Ottokár pontifikált fényes papisegédlettel. A kápolnát teljesen megtöltötte a gyászoló közönség. A koporsó mellett a családtagok foglaltak helyet. A gyászmise után beszentelték a koporsót, melyet a lakosság felváltva vitt a vállán a családi sírboltba.

A sírboltnál a beszentelést *Csernoch* János kalocsai érsek végezte Radnay Farkas besztercebányai és Balázs Lajos rozsnyói megyéspüspökök, valamint a kegyuri papság segédlete mellett.

A beszentelt koporsó mellett a magyar katolikus társadalom nevében *Prohászka* Ottokár mondott magasszárnyalású beszédet az elhunyt felett. Beszédében méltatta az elhunyt munkásságát, melyet a magyar katolicizmus terén kifejtett. A néppárt nevében *Molnár* János mondott beszédet s bucsuztatta el az elhunytat.

Végül a sírboltba elhelyezték a koporsót és a gyászoló közönség szétszórt.

A delegációk ülése.

Budapest, dec. 27.

(Saj. tud.) A magyar delegáció tagjai ma d. e. 10 órakor tartják ülésüket. Az ülésen az elnökséget és az albizottságokat választják meg. Majd a közös pénzügyminiszter terjeszti elő a javaslatokat, melyeket a négyes bizottság azonnal tárgyalás alá fog venni. A delegáció tagjai már tegnap Bécsbe utaztak.

Várad régi székesegyházai.*

A váradi püspökség és első székesegyház alapítója Szent László király volt. Fájdalom, az ő általa épített székesegyházról nem sokat tudunk. A XIV. század derekán készült bécsi képes krónika ugyan több színes képét is adja a templomnak, de mivel a képek miné csucsíves ízlésű egyházat mutatnak, amely ízlés csak a XIV. század elején kezdett elterjedni hazánkban, kétségtelen, hogy a Szt. László féle székesegyházra vonatkozólag semmi felvilágosítással nem szolgálhatnak. A művészettörténet adataiból annyi mindenestre valószínű, hogy Szent László 1083. táján igen szerény méretű, lapos tetemnyezettel ellátott román bazilikát épített.

1192, tehát Szent László szentéavatása után, tekintettel Várad egyre növekvő forgalmára bucsujárásokra hovatovább szükségesebbnek mutatkozhatott nagyobb székesegyház építése. Karácsonyi szerint ez a tatárjárás után történt, a XIII. század derekán. Ez lett volna tehát Várad *második*, már jelentékenyen nagyobb székestemploma. Azok a román stílusú oszlopalapzatok és egyéb faragott kőrészletek, melyek az 1883-iki ásatások alkalmával napfényre kerültek vagy az első, vagy a második templom töredékei.**

A *harmadik* várbeli székesegyházat Báthory András püspök építette 1329—1345) a XIV. század derekán. E háromhajós, négytornyu, csucsíves ízlésű nagy templom faragott kőveiből jelentékeny mennyiségű töredéket hozott napfényre az 1883-iki ásatás, melynek vezetője Henszmann Imre középkori építésűnk legalaposabb ismerője volt. Talapzatok, oszlopfélek, mennyezetborda részletek, diszfódelek, mérművek, gyámkövek, sirkövek*** szobortöredékek, melyek most a régészeti egyetemen múzeumának lapidáriumban láthatók, tanuskodnak a Báthory-féle székesegyház egykori fényéről.

E gyönyörű székesegyház pusztulását az erdélyi fejedelmi párt vandalsága okozta. Mikor 1557-ben Várad a királypártiak, vagy mondjuk kereszténypártiak kezébe a törökpártiak hatalmába jutott (ekkor vette be Varkócs Tamás a várat Izabella királyné részére), a győzők nemcsak az egyházi javakat foglalták le a kincstár számára, de több váradi templomot is leromboltak. A székesegyház már ekkor sokat szenvedhetett. Annyi bizonyos, hogy a XVI. század második felében a szentélyt és a keleti toronyokat lerombolták. Az 1598-iki metszeten már csak a nyugati toronyok állanak. Az 1618-ik esztendő meghozta a végromlást. Bethlen Gábor fejedelem kapitánya Rédei Ferenc felépíti az ugynevezett föld- (most Bethlen) bástyát, még pedig részben az

* Dr. Karácsonyi János előadásáról a Kath. kör. dec. 26-iki vetítő-estéjén.

** A régi székesegyházak faragott kőmaradványait a vár egyes részleteit Ferdényi Kálmán dispoziív-jeivel mutatta be az előadó.

*** Négy főpapi sirkő a jelenlegi székesegyház káptalansori pitvarában van befalazva. Kiválik közülök Scolari Andrásé (1409—1426) és Tburzó Zsigmondé (1505—1512). Ez utóbbi renaissance-kápolnát épített a Báthory-féle csucsíves ízlésű székesegyház mellé.

általa lerombolt székesegyház faragott kőveiből. A Bethlen és Királyia bástyák között lévő nagy várfal is fehérik a régi székesegyház belerakott, még pedig faragott részükkel befelé rakott kőveitől! A Bethlen-bástyába rakott emléktábla nem ártal dicsekedni ezzel a barbár munkával Trójjával ellentétben bevehetlenséget emleget. Az 1660-ik év azután megmutatta, hogy milyen bevehetetlen.

A nagyvárad régészeti egyetemen ki akarván egészíteni azt a képet, melyet Römer, Bunyitay és Henszmann lelkiismeretes és szakavatott kutatásai nyújtanak a régi székesegyházról, október óta kutatja a székesegyház keleti részének alapfalait. (1883-ban az akkor még használatban volt kut miatt a katonai parancsnokság csak a kutig engedélyezte az ásatást.) Ez ásatások immár végük felé közelednek. Az eddig feltárt hatalmas terület szomorúan tanuskodik ama hallatlan dúlásról és rombolásról, melyet a XVI. század második felében a törökpártiak a székesegyház alapfalain és földalatti részein is végbevittek. Nem csak a föld felett, de a föld alatt se akarták megtűnni, a régi buzgóság emlékeit. Egész sereg összevisszadult sir került napfényre. Bolygatatlan talán csak egy volt közöttük. Az alapfalak jórésze teljesen hiányzik, a meglévők úgy összevissza vannak rombolva, hogy nemcsak az ásatás helybeli vezetői, ** de a Budapestről több alkalommal lejáró *Foerk* Ernő építész, a Műemlékek Országos Bizottságának megbízottja is tanácstalanul áll a földalatti romok fölött. Pedig a székesegyház egykori márványtalajának vastag, páratlanul szilárd, sima alépitménye is leibukkant két helyen is. A szentély főténgelyében vagy 10—15 négyzetméternyi területen most is látható az alépitmény, mely sima és oly szilárd, hogy 3 méternyi magasból rádobott több hatalmas kőkolonc sem birt rajta jelentékeny repedést előidézni. Lehetséges, hogy ez a pavimentum-alap végre a szentély rég várt keleti végfalával fog egybeérni. E bizonytalanságok közepett annyi mégis kétségtelen, hogy a régi váradi székesegyház *jelentékenyen hosszabb volt*, mint azt Henszmann megállapította. Ő 65 métert gondolt, a jelenlegi székesegyházénál (68) kisebb hosszúságot, holott minden jel arra mutat, hogy a jelenlegi is nagyobb volt. Henszmann *kápolnahosszort* sejtett, ami az ásatások jelenlegi stádiumában *nem látszik valószínűnek*.

Karácsonyi kanonok érdekes, szakavatott, gazdag tartalmú *Ferdényi* Kálmán ügyes, csinos diapositívjével élénkített előadása sokkal nagyobb közönséget érdemelt volna, s főleg méltón igényelhetne volna az intelligens férfi

* E faragott kővek közül Gyalóky kapitány nemrég vétetett ki egyet: egy főpapi márvány síremlék töredékét. A miseruha mellő közbülső része maradt meg. Művé-zí redőzete után ítéve, e síremlék sokkal szebb lehetett, a Scolari-énál. A pompás redőzetek között keskeny himzett sáv fut végig, gondos véséssel. Valamelyik XV. századbeli főpap emléke lehetett.

** Lehetetlen itt a legnagyobb elismeréssel ki nem emelnünk Gyalóky Jenő tüzérkapitány páratlan buzgalmát és lelkiismeretes szakavatott gondosságát, melylyel kezdet óta vezeti az ásatásokat. Az ő pontos rajza a legpróbb részletekig menő fölvételei a leghívebben fogják megőrizni az ásatás eredményeit.

közönség, a többi között, tanárok és tanítók érdeklődését. Ezek sorából aránylag keveset áttunk képviselve.

Némethy Gyula dr.

Az állam karácsonyi ajándéka.

30.000 korona helyett 7500 kor.

Az állam által a városoknak adott segély Nagyvárad város pénztárára nem járt semmi előnnyel, sőt újabb terheket hozott, mert aránytalanná tette a tisztviselők fizetését s hogy csak némileg is ellensúlyozza ezt az aránytalanságot a város, tetemes ezreket kellett a házipénztárból megszavazni a 60.000 korona államsegélyre. Megszavazta pedig ezt az újabb kiadást abban a reményben, hogy majd az emelkedő államsegélyből visszatérül a városnak. Az eddigi kulcs szerint a 3-ik millió államsegélyből jött volna Nagyváradnak újabb 30.000 korona s ha az államsegély eléri a tervezett 8 millió korona összeget, ezen felosztási kulcs szerint évenként 240.000 korona lett volna a Nagyváradot illető államsegély.

E helyett azonban furcsa karácsonyi ajándékkal kedveskedett a belügyminiszter Nagyvárad városának. A 3-ik millióból nem 30.000 koronát, hanem csak 7500 koronát juttatott Nagyváradnak.

Keserő meglepetést keltett a miniszter ezen leirata a városnál, mert az államsegély ilyen nagymérvű redukálásával igen sok szép tervet keresztül huzott.

A miniszter leiratának indokolása különös, mert e szerint Nagyvárad azért kapott ilyen keveset a 3-ik millióból, mivel nincsen rászorulva és fejlődésképes város.

A miniszteri leirat felemlíti, hogy törvény újján szándékozik a városok támogatásáról intézkedni, s ezért tartotta vissza az ez évi 3-ik milliót is. A törvényjavaslat el is készült, azonban a parlamenti viszonyok nem kedvezők annak a letárgyalására. Tovább pedig nem akarta a szétosztást halasztani, azért küldi le Nagyvárad városának a 7500 koronát, mint amennyi a 3-ik millióból Nagyváradot illeti.

A törvényjavaslatnak az az alapelve, hogy az államsegély felosztásában azokat korlátozni nem kívánja, de viszont a közigazgatási alkalmazottak részére járó illetményeket biztosítani kell, hogy azt az államsegélyből kiegészíthessék. Ha azonban az eddigi államsegély erre a célra elég, a városok fordítsák ez újabb segélyt tetszésük szerint bármely célra.

Egyes városok a 3-ik millióból nagyobb segélyt kaptak, mert a leirat szerint, a felosztásnál az vezette a minisztert, hogy melyik város van jobban rászorulva, továbbá tekintetbe vették a városok fejlődésképségét, a lakosság áldozatkészségét, sőt hitelképességét is.

A leiratban kijelenti a miniszter még, hogy a rendőrségről a törvényhozás újján gondoskodik s ennél fogva nagy tehermentesség éri a városokat.

Ez utóbbi kijelentését a miniszternek a városházán a rendőrség államosítása előszelének tartják, amely esetben nem volna szabad most nehéz ezekkel szaporítani a rendőri kiadásokat, mert az bizonyos, hogy az állam követelni fogja államosítás esetén legalább azt az összeget továbbra is, amit az államosítás idejében fizetett a város a közrendészetre.

Veiszlovits Adolf és Fia

cég „Concordia Entreprise des Pompes Funébres“ Első nagyvárad-i temetkezési vállalatával és márvány művek gyárával Rákóczi-ut 13. sz. a. épült házába (a régi Apolló épülettel szemben) ÁTKÖLTÖZÖTT.

Az 1858. év óta fennálló vállalat jóakaratu pártfogását és támogatását új otthonában is komoly kiváló tisztelettel **Veiszlovits Lajos.**

FLEGMAN

uj áruházát
megnyitotta,

melynek megtekintésére a
n. é. közönséget tisztelettel meghívja.

Sötétség fenyegette a várost.

Elfogták a vizet a malmok.

Tegnap, szerdán este az a veszedelem fenyegette Nagyvárad városát, hogy teljesen sötétben marad.

A villamosmű a gőzgépek tápvizét (condens-vizét) a Pecéből nyeri, azonban a háji és peceszöllői malmok sok esetben annyira felfogják saját üzemi érdekében a Pece vizét, hogy a villamos mű nem kap elég vizet.

Tegnap délután a városi villamos műtől telefonon jelentették, hogy a Peceszöllői malmok annyira felfogták a vizet, hogy ha gyors intézkedés nem történik, estére teljesen sötétben marad a város s még a vízvezetési új telep sem kap villamos áramot. Mivel pedig a gőzüzemű régi vízvezetési telep nem képes ellátni a várost vízzel, a sötétség mellett még vízhiány is könnyen bekövetkezhet.

Berdé Ferenc főjegyző, továbbá Kőszeghy József városi főmérnök azonnal az alispánhoz, majd Nagy Márton főszolgabíróhoz fordultak, hogy gyors intézkedéseikkel mentse meg a várost az előre nem látható következményekkel járó kalamitásoktól, sőt veszedelmektől.

Az alispán és főszolgabíró azonnal intézkedtek, hogy a malmok a felduzzasztott vizet bocsássák szabadon.

Amíg ezen intézkedéseknek meg lett az eredménye s a kellő mennyiségű víz megérkezett, a város egyes pontjain nem volt világítás.

Berdé Ferenc főjegyző addig is intézkedett, hogy első sorban az ipari áramszolgáltatást szüntessék be, továbbá ha bekövetkezik a veszedelem, első sorban az ivóvízvezetést ne gyújtsák meg, hogy az így megtakarított áram a város rendes világítására és a magánvilágítás részére legyen megtakarítva.

Szerencsére azonban a gyors intézkedések folytán nem következett be a veszedelem s este 7 óra felé már biztosítva volt a villamos telep zavartalan működése.

A városnak azonban gondoskodni kell módorokról, hogy ne legyen a város villamos telepe kiszolgáltatva a malmok kényekedvének.

A Pece felső vidékén levő malmoknak éppen úgy meg van a víz használati joguk, mint a villamos műnek, s azt századokkal ez előtt nyerte, tehát egyszerűen megrendszabályozni nem lehet őket.

Eppen a folytonos panaszok miatt bizottság állapította meg hivatalosan azt a vízmér-

téket, ameddig szabad az egyes malmoknak a vizet duzzasztani, ami által a túlduzzasztást akarják megakadályozni. Ez az intézkedés azonban nem biztosítja a város villamos művét, hogy hasonló a tegnapihoz esetek nem fordulhatnak elő.

UJDONSÁGOK.

* **A megyés püspök utazása.** Gróf Széchenyi Miklós v. b. t. t., megyés püspök Dunaadonyba utazott, ahol résztvett a gróf Zichy Nándor temetésén, akihez nemcsak a tisztelet, hanem rokoni kötelek is fűzték: A temetés után Bécsbe utazott a főpásztor, hogy résztvegyen a delegáció ülésén s csak új év után érkezik haza Nagyváradra.

* **Ünnep után.** Szent Karácsony ünnepén nem a legkedvezőbb idő kedvezett ugyan, de azért az ünnep mindkét napja elég mozgalmas volt. A templomok zsúfolásig megteltek ájtatos hívekkel. Különösen a székesegyházban óriási számban sereglett össze a közönség. Itt ünnep első napján gróf Széchenyi Miklós püspök tartotta az ünnepélyes szent misét, s ugyancsak a megyés püspök magas szárnyalású szent beszédet mondott a Megváltó születéséről. Ünnep első napján délután a kath. legényegylet pompásan előadott egy pástorjátékot, amelyet gróf Széchenyi Miklós megyés püspök is végignézett. — Igen szép karácsonyfa ünnepély volt a Szent László mamedékház nagytermében. Az intézetben gondozott gyermekek alkalmi szavakat, énekeket adtak elő, igen szépen.

* **A villamosfelügyelő bizottság ülése.** Nagyvárad város villamosfelügyelő bizottsága ma, csütörtökön, december hó 28-án, délután 4 órakor a városházán ülést tart.

* **Biharvármegye küldöttsége Beöthy Lászlónál.** Biharvármegye törvényhatósága tudvalevőleg elhatározta, hogy Beöthy Lászlót kereskedelmi miniszterré történt kinevezetése alkalmából nagyszabású küldöttség útján fogja üdvözölni. Fráter Barnabás dr. alispán most kérte fel a megyebizottsági tagokat, hogy mindazok, kik részt akarnak venni a küldöttségben, ebbeli szándékukat vasárnap, azaz dec. 31-ig jelezték be nála. A küldöttségi tagok január 4-én délután 4 órakor gyülekeznek Budapesten a Vadászúrt-szállóban, honnan a kereskedelmi miniszteri palotába mennek. Beöthy 5 órakor fogadja a küldöttséget.

* **A vármegyei tisztviselők fizetés kiegészítése.** A belügyminiszter tegnap értesítette az alispánt, hogy Biharvármegye tisztviselői részére 1912. január havára állami támogatás címén 49303 koronát utalványoz. Sokan megörültek e kiutalásnak, mert a belügyminiszteri leiratban a miniszterelnök által megígért drágasági pótlékot remélték s csalódva vették tudomásul, hogy csak a szokásos fizetésről van szó, a drágasági pótlékról pedig jobb lesz elteledkezni.

* **Temetés.** Nagy részvét mellett hétfőn délelőtt ment végbe az oly tragikus módon elhunyt Máté András nyug. tanító nejének szül. Andriška Máriaé temetése. Az élete legszebb idején elhunyt derék nő koporsóját a bánatos férjen, a mélyen sujtott gyermekeken és nagyszámu rokonságon kívül óriási közönség állotta körül. A gyászszertartást dr. Vucskies Gyula esperes-plébános végezte segédlettel. A koporsót elborították a szebbnél-szebb koszorúk. — A gyászoló férj és az elhunyt gyermekei ezuton

mondanak hálás köszönetet mindazon rokonok, jóbarátok és ösmerősöknek, akik részvételük kifejezésével fájdalomukat enyhíteni siettek, valamint akik a temetésen megjelentek.

* **A város kiskatonája.** A honvédelmi miniszter a nagyváradai honvéd hadapródiskolába Nagyvárad város alapítványi helyére Fablonszky Gézát, Fablonszky Emil városi adópénztáros fiát vette fel. Az illetőt a város első helyen ajánlotta a megüresedett alapítványi helyre.

* **Fényes esküvő.** Szunyogh Pál dr. a nagyváradai ügyvédi kar egyik jeles tagja ma esküszik örök hűséget Örley Annának. Az anyakönyvvezetői hivatalban déli 12 órakor történik meg az egybekelés, ahol a hivatalos eljárást Rimler Károly polgár nester végzi. Ezután az új pár a református templomba megy ahol Csák Máté adja össze egyháziilag őket. Az esküvőn a vőlegény tanuja Beöthy László kereskedelmi miniszter lesz, aki ma délelőtt fél 10 órakor Békéscsaba felől érkezik Budapestről. A menyasszony tanuja Miskolczy Barnabás kir. közjegyző lesz. Az esküvő szűk családi körben megy végbe.

* **Kitüntetett munkások.** A kereskedelmi miniszter évenként négy bihar megyei vagy nagyváradai iparos munkás részére ad 100—100 korona jutalmat és elismerő oklevelet, olyanok részére, akik hosszabb idő óta egy helyen vannak alkalmazva. A nagyváradai kereskedelmi és iparkamara feljajásztására a kereskedelmi miniszter ez évben Berdisz András László-malmi munkásnak, Bírányi Bálint Emília malmi munkásnak, Hüner Rudolf felső-dernai aszfaltgyári munkásnak és Sipos Lajos kétfestőmunkásnak, özv. Péchy Antalné műhelyében, adományozta a jutalmakat. A nagyváradai kereskedelmi és iparkamara pedig Zur József felső-dernai aszfalt bányamunkásnak és Albert István László-malmi munkásnak 50—50 koronát és elismerő oklevelet adományozott. A jutalmakat és elismerő okleveleket vasárnap, december 31-én ünnepélyesen adja át a hat munkásnak Huszella Gyula kir. keresk. tanácsos, a kamara elnöke.

* **Merénylet a hencidai jegyző ellen.** Vakmerő revolveres merénylet történt e hó 24-én, vasárnap este Hencsida községben Karakas Dániel jegyző ellen. A sötét utcáról valaki az ablakon át belépett a jegyzői irodába, ahol éppen az ablak mellett állott Karakas Dániel jegyző. Szerencsére azonban a golyó nem talált. A jegyző feje mellett süvített el és átfuródott a vele szemben álló Bakó Mihály segédjegyző kabátján, akinek szintén nem történt semmi baja. A merénylet után többen kisiettek de nem sikerült a merénylet megtalálni. Bércsi Győző csendőrszervező rögtön megindította a nyomozást és alapos gyanúkok alapján letartóztatta Antal Lajos hencidai gazdát, aki a jegyzőt többször fenyegette. Antal Lajost be szállították a nagyváradai ügyészség fogházába. A községben nagy izgalommal tárgyalják a köztisztviselő elleni merényletet.

* **Vasuti aluljárók kibővítése.** Nagyvárad városa tudvalevőleg megszavazta, hogy a Kálvária-utcánál, a vasuti kutháznál, a vízvezetési telephez vezető utnál és a báró Gerliczy-utcán levő vasuti hidak, illetve aluljárók átalakítási munkálatainál felmerülő összeg felét megtéríti, mert ezáltal a forgalom szabadabb lesz. A miniszter jóváhagyta, hogy a város fizesse a 83400 korona telét, 41700 koronát s az államvasutak igazgatóságát utasította a munkálatok keresztülvitelére. Egyben utasította az igazgatóságot, hogy a Kolozsvári utcai felüljáró átépítésére vonatkozó tüzetes javaslatát mielőbb terjessze fel hozzá.

* Halálozás. Biharmegye tisztikarának gyászja van: egyik fiatal tisztviselőtársuk dr. **Török István** megyei közigazgatási gyakornok, egész fiatalon, élete 26-ik évében, hosszas szas szenvedés után elhunyt. Halálát édes anyján: özv. **Török Károlyné** szül. **Govrik Erzsébet** urnón kívül, testvérei és nagy számu rokonsága gyászolják. Temetése ma, csütörtökön, december 28-án délelőtt 9 órakor lesz a Fűzes-utca 10. számú háztól s a megtartandó requiem után a korán elhunyt ifju hülttetemait a szomszédos Váradless községbe szállítják s a családi sírboltban helyezik örök nyugalomra.

* Karácsonyfa ünnepély Mezőbikácson. A mezőbikácsi róm. kath. fiu és leányz iskola növendékei Krisztus születésének évfordulóját kedvesen ünnepelték meg. A tót anyanyelvű kis fiuk és leánykák szépen, értelmes magyar kiejtéssel visszavarázolták a szent est történetét, előadván: »A betlehemi bakter-cimű pásztorjátékot, karácsonyi versikék és versikék keretében. Minden jelenlevőt elöltött a szent est békéje és öröme, látva a gyermekek boldogságát, melyet a kiosztott ajándék a ragyogó karácsonyfa idézett elő. A község összegyűlt lakossága a gyermekek boldogságának s ügyességének, a környék jelenlevő intelligens közönsége pedig a magyarosodás térfoglalásának örült, őszinte igaz szívből.

* Képziallítás bezárása. Ma, csütörtökön délután zárul a vármegyeház nagytermében rendezett képziallítás, a közönség nagy érdeklődése és a művásár élénkségét teljesen megérdemelte e kiállítás, mely változatosságával és becsületes törekvéseivel tűnt fel. Igazán ideje már, hogy kisorsítsa a külföldről beözönlő értéktelen másolmányokat a magyar fiatal festők dicsőségére. Különös feltűnést keltenek **Kron Jenő** rézkarcai, melyeket a közönség szép számmal vásárolt. **Kados Ernő** a festőkkel egyetértve, az árakat leszállította, ezzel lehetővé téve azoknak is a vásárlást, kik még eddig nem vettek.

* Közigazgatási bejárás. A m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség megkeresése folytán közhírré teszem, hogy a nagyvárad városi vasut részvénytársaság által tervezett a városi villamos telepre vezető, valamint a Haggermacher féle iparvágány a vasutársaság régi üzletudvarán átvezető vágánnyal illetőleg a gilányi-utcai vonallal összekötő vágányok, továbbá a társaság jelenlegi üzleti telepén létesítendő műhely vágányok közigazgatási bejárása folyóévi december hó 30-án délelőtt fél 10 órakor a városház tanácstermében való összejövetellel üzenett ki. Erről az érdekelteket értesitem. **Hlatky** Endre főispán.

* Járvány a katonák között. A VII. hadtest parancsnoksága tegnap értesítette a vármegyét, hogy 1911. december 1-től 15-ig a nagyvárad csapa-kórházban 1 tifuszos, 4 orbános, 1 vörhenyes és 1 diftériás beteg kezelték.

x Itt a vadászat!! Ha élvezettel akar vadászni, úgy fegyverét és patron szükségletét szerezze be szakembernél, mert nem mindegy az, hogy csak puska vagy patron legyen, hanem fontos, hogy az jó és szakértő által legyen készítve, ne hagyjuk magunkat félrevezetni hangzatos hirdetésektől, mert rendszeren későn bánjuk csak meg, ha ilyeneknek felülünk. **Sauer-féle** fegyverek eredeti gyári árában árjegyzék szerint; továbbá a legelső rendű gyárosok fegyverei csak **LADÁNYI JÓZSEF** puska-művesnél kaphatók eredeti árában. M. kir. lőporáruda. Telephon 269. Nagyvárad Rákóczi-ut.

x Karácsonyi és Újévi imakönyvek, ifjúsági iratok, mesés könyvek, képeskönyvek, levélpapírok nagy választékban érkeztek **Benkő Arthur** könyv- és papírkereskedésének Rákóczi-ut 54. szám. TELEFON 870.

x Csillár és fémáru gyártási telep:
Nagyvárad Iroda s raktár
Szt. János-u. 1. Bémer-tér 3.
Telefon 556. Készítik a legizlésebb kivitelben modern és stilszerű csillárokat, villamos, gáz vagy petroleumra. Átalakítások s régi csillárok galvanizálása; villamos motor, világítási és csengő berendezések a legolcsóbban. Kiváló tisztelettel **STERN ADOLF.** 33

13 K 50	13 K 50
Urak figyelmébe!	
„THE ROOSEWELT SCHOE” férfi box fűzős, gombos, rendes vagy amerikai alakban :-:	
kitűnő minőségű Goodyear welt készítés 13 korona 50 fillér kapható. — Egyedüli raktár	
REICHARD áruháza üzégnél.	
13 K 50	13 K 50

Tisztelettel értesitem Nagyvárad város és Biharmegye nagyérdemű közönségét, hogy az **1792-ik évben alapított**
ékszer-, arany- és ezüstmű üzletemet f. év december havában
teljesen **ujjonnan berendezve** s a legkényesebb igényeknek megfelelő áruval felszerelve **nyitom meg a Bémer-téren**
ujjonnan épülő özv. **Kolosváry Sándorné** házában. — Jutányos árak, szolid kiszolgálás, óriási választék. — Kérve a nagyérdemű közönség nagybecsű pártfogását. — Tisztelettel:
Kolosváry Sándor,
ékszerész, arany- és ezüstműves.
Ideiglenes helyiség Rákóczi-ut 5. Veiszlovits-ház, az Orsolya zarda templomával szemben.

ORSZÁGOS KÖZVETÍTŐ BANK
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Nagyvárad, Rimanóczy-utca 9. I. em.

Kieszközöl
törlesztéses és jelzalog kölcsönöket,
Financirozza **HÁZAK VÉTELÉT** és **ELADÁSÁT** és azokra, mint minden más ingatlanra a legmagasabb értékbecslés szerint **GYORSAN OLCSO KÖLCSÖNT** folyósítat.

Rimanóczy műbutorgyár.
:-: Állandó bútorkiállítás. :-:
I. rendű tölgy és bükkfa parketta saját gyártmány.
Saját készítményű modern cserépkályhák állandóan raktáron. Elvállalja kályhák javítását.
Raktár és iroda: Rákóczy-ut, saját ház.
:-: TELEFON: 796. :-:
Költségvetés díjtalan.

Értesítés.
Van szerencsénk a mélyen tisztelt háziulajdonos urak becses tudomására hozni, hogy **Óváry Lajos kályhás üzletét** átvettük s az eddigi szolid alapon folytatjuk **ÓVÁRY TESTVÉREK**
cég alatt.
Kiváló Jóságú modern és izlése kályháinkkal, pontos kiszolgálással és becsületes munkával óhajtuk továbbra is mélyen tisztelt megrendelőink elismerését kinyerni s a boldogult elődünk által szerzett bizalmat továbbra is fenntartani. A legdivatosabb és legegyszerűbb
cserépkályhák
állandóan raktáron vannak.
Javítási munkák a legrövidebb idő alatt eszközölhetnek. Nagybecsű megrendeléseiket kérve, vagyunk tisztelettel **Óváry Testvérek kályhás iparosok**
[(Óváry Lajos utóda).
Csengeri-utca 27. szám.

SZINHÁZ.
Heti műsor:
Csütörtök: Troubadour.
Péntek: Kis gróf.
A kegyelmes ur. Vasárnap mutatja be a színház **Guti Soma** pompás új vigjátékát, a »Kegyelmes ur«-at. Az igazgató nagy áldozattal külön mozgófénykép felvételt készített, amely a darab egyik bonyodalmas jelenetét örökíti meg a szerepökkel és ott a közönség előtt játszatja le. Az érdekes premiéren jelen lesz a szerző: **Guti Soma** is, akit Erdélyi igazgató meghívott ez alkalmra, A vasárnapi előadás a Szilveszterre való tekintettel este 7 órakor kezdődik.
Troubadour. Operaelőadás lesz ma este a Szigligeti-színházban. A halhatatlan szépségű »Troubadour«-t tanulta be és éneklé el az énekes személyzet. A főszerepeket **F. Károly**, **Leona**, **T. Pogány Janka**, **Medgyaszay** és **Miskey** éneklék.

Vas és rézbutor **gyári raktári**

Székényág 3 [matrac] 20 korona
Sodronybetét 10 korona
Rézkarniss 4 korona
Gyermekágy 24 koronától feljebb, kapható
Kohn Adolf
vaskereskedőnél Nagyvárad, Kossuth-utca
10 sz. Telefon 636.

EGYESÜLETEK.
A Fehér-Kereszt feloszlata. A Fehér-Kereszt egyesület 1912 január 7-én d. e. 11 órakor közgyűlést tart, melyről az egyesület tagjait ezton értesitem. A közgyűlés tárgya: az egyesület feloszlásának kimondása és vagyonának hováfordítása. Nagyvárad, 1911. december 24. **Rimler Károly** elnök.

NYILTTÉR.

NEUMANN TESTVÉREK

Üvegfestészeti és diszúvegezési műintézete.
Üvegcsiszoló és tükör árugyár.
NAGYVARAD, RÁKÓCZI-UT 55. SZÁM.

A főtisztelendő papság szíves
figyelmébe ajánljuk műtermünket

templom ablakok diszúvegezések
készítésére, művészies és egyszerűbb
kivitelben ólom keretbe foglalva.

CZÉGÜNK TÖBSZÓRŐSEN KITUNTETVE.

Telefon 1164.

TÁVIRATOK.

Kicsapott diákok.

Brassó, dec. 27.

(Saj. tud.) A kereskedelmi iskola igazgatósága ma 4 román diákot kicsapott amiatt, mert a diákok ivekkel különböző jótékony célokra pénzt gyűjtöttek. A pénzt elmulatták. A diákok közül 2 megszökött, egyet letartóztattak.

Szerencsétlenség Rómában.

Róma, dec. 27.

(Saj. tud.) Az itteni eimekórházban egy villamos vezeték leszakadt, melyet két elmebeteg fel akart emelni. A két beteg azonnal meghalt. Ezután még két beteg ment a vezetékhez, akiket szintén megölt a villamosság. Az igazgató, aki azt hitte, hogy a betegek verekednek oda ment és a vezetékét ő is megfogta, minek következtében ő is meghalt.

A német császár Bécsben.

Berlin, dec. 28.

A »Kleines Journal« jelentése szerint Vilmos császár jövő tavasszal visszazonozza Bécsben Ferenc Ferdinánd trónörökös berlini látogatását. A császár korfui utja közben fog kiszállani.

KÖZGAZDASÁG.

Gabona üzlet.

Borgida Béla és Társa jelentése

Budapesten

A gabonatőzsdén tegnap üzletelen volt az irányzat. Készáru 10 fillérrel olcsóbb.

Határidők sárlata:

Áprilisi buza (1912)	— — —	11-71
Áprilisi rozs	— — —	10-27
Áprilisi zab	— — —	9-69
Májusi tengeri (1912)	— —	8-52

Budapesti értéktőzsde.

Magyar Általános Hitelbank nagyváradi fiókjának távirati jelentése.

Magyar hitelrészvény	— —	849.—
Osztrák hitelrészvény	— —	647.75
Jelzálogbank	— —	49375.
Leszámitoló és pénzváltó	—	576.—
Salgótarjáni köszén	— —	672.—
Rimamurányi vasmű	— —	674.50
Közúti vasut	— —	792.—
Városi vasut	— —	428.—

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCSKICS GYULA

TÁTRAY és TSA RT.

Vasöntöde és gépgyár. Nagyvárad, Össi-tér.

Elvállal: Épület és műlakatos munkákat, vízvezeték és csatornázási munkákat, gyárak teljes berendezését, közlőműveket.

Gyárt: gazdasági gépeket és ekéket, magánjárókat és cementipari gépeket.

Biharvármegye legnagyobb gépjavitó műhelye.

Műszaki gépészmérnöki iroda.

Telefon 1153. Interurbán Telefon 1153.

Hölgyek figyelmébe!!!

Igen kedvelt

Zsigmondy-fűző

remek, kipróbált és kedvelt jó szabásu egyenes Reform és csipő-fűző a hasat minden nyomás nélkül fűzi és a testnek remek formát kölcsönöz, a nyomrot szabadon hagyja. Kizárólag egyedül csak

Izsák Lidiánál

rendelhető meg. — Becses pártfogását továbbra is kérve, teljes tisztelettel

Izsák Lidia

A Szigligeti-színház művésznőinek egyedül fűzőszállítója.
Nagyvárad, Nagy Sándor-utca 1.

Lévai Márton r. t.

könyvnyomdájában egy tanuló
könyvkötészetében egy tanuló
vonalozó-intézetében egy tanuló
doboz gyárában egy tanuló
felvétetik.

A Biharvármegyei Gazdák Áru- és Hitelintézete r-t. sertéshizláló telepén

kövér sertések
naponként reggel 6 órától, d. u.
6 óráig egyenként is a
napi árakon kaphatók.

Bámulatba ejt mindenkit az „ILLATSZER KIRÁLY” árai!

Körözspart, Lévay-palota.

Figyeljen az árakra.

1 üveg Odol	74 kr.
1 » francia szájviz	25 »
1 » száj szagtalanító	50 »
1 tubus dr Heyder foggerém	50 »
1 » Thymol	20 »
1 » Stomatín	20 »
1 » téglgy Odontin fogpaszta	55 »
1 drb Odontin betét	35 »
1 üveg Pixavon	98 »
1 üveg Bay Rum	30 »
1 » Vera Viollette brillantín	30 »
1 » francia brillantín	15, 22, 35 »
1 » folyékony brillantín	50 »
1 » valódi dió olaj	15 »
1 » » » kivonat	75 »
1 drb bajuszkötő	15, 20 85 »

1 üveg Kerpel kézfinomító	88 kr.
1 téglgy Margit crém	40 »
1 » Diana crém	65 »
1 drb Dianna szappan	65 »
1 dob Lechner puder	88 »
1 » amerikai porcellán puder	1 frt 20 »
1 üveg amerikai petrol	50 »
1 » Emke hajszesz hajhullás ellen	1 frt — »
1 fekete champos	12 »
1 rud rozsa Glycerin szappan	20 »
8 drb francia ibolya szappan	50 »
1 » Kielhauser ibolya glycerin szappan	28 »
1 » Speick szappan	28 »
1 » Windsor szappan	58 »
1 tubus kaloderma	28 »
1 » Beloderma kézfinomító	20 »
1 » vegtégely tejjerém	20 »

1 csomag eredeti Gillette kés	1 frt 35 kr
1 Gillette utánzatu borotva készlet	1 » 50 »
1 valódi serte hajkefe	70 »
1 dublé bajuszkéfe	20 »
1 valódi serte ruhakefe	45 »
1 körömkefe	05 »
1 surolókefe óriási	20 »
1 surolókefe kisebb	10 »
12 drb Royal angol cipő krém	96 »
1 drb cipőcrém-kefe kenőkefével	70 »
1 » cipőfényesítő flanel	20 »
1 » Jurigatem Zománc	80 »
1 mtr vörös gumicső	60 »
Egyegyed Kó Brunz watta	85 »

Gummi ágylepedő 6 féle minőség igen olcsón, mindennemű betegápolási cikk legolcsóbban, minden más itt fel nem sorolt pipere és háztartási cikkek legnagyobb választékban, igen olcsón! Saját szabású ellenőrzés, ha személyesen meg nem győződik az árákról.

Nincs vásárlási kényszer! Illatszerek kimérve a legmodernebb Odeurökben!

Legalkalmasabb

Karácsonyi ajándéknak

egy pár **MOSKOVITS**-féle czipő.

MOSKOVITS FARKAS és T^{SA} rt.

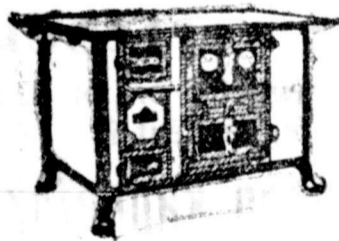
**Bémer-téri és Kossuth-utcai 5.
(Gyárépület) fiókjában. Telefon 687.**

Uradalmak, gazdaságok, községek ha jó kútat akarnak, forduljanak:

Márkutz József

villanyerőre berendezett épület és diszmulakatos ipartelepéhez

NAGYVÁRAD, Perces-utca 9. szám.

Szép, tartós és jól főző

takaréktűzhelyek

és lakatos tömegárak állandó raktáron.

Drótkerítéseket a legjutányosabb áron készít.

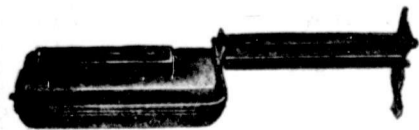
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Dajkovits E.

tényirodájában

Sas palota

esküvői felvételek a leg-
diszesebb elrendezésben,
villany felvételei speciálitása
utólérhetetlen.

TARSOLY és RISZTÓ

Nagyvárad, Rákóci-ut.

Minden vasárnap kirakat kiállítás.

különlegességek
vaskereskedésében